ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համր. 9 Մէճ.
» » Գաւառաց » 11 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 50 Ֆրանք

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

30 Փարայ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 30 Փարայ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց համրուելը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Կ. Պոլիս Պալճը-Գափու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։

Ճանբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Չտպուած նամակ, յօդուած, ետ չեն տրուիր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական.—Խառն.—Ազգային լուրեր.—Ներքին Տեսութիւն, Կարնոյ Ռուսական գրաւման զրոյցին առթիւ. (Շար. և վերջ.)—Ազգային Տեսութիւն, Կաթողիկոս և Պատրիարք.—Որբանոց.—Ուղևորութիւն ի Կոստանդնուպոլիս. (Շար. և վերջ.)—Թերթօն Մասիսի, Կարմիր ու Սեւ, (Ճգնաւոր).—Զեկոյց.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 30 Նոյ.

Բեդրսպուրկէն Տէյլի Նիւզի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ քաղաքին կէս պաշտօնական լրագրաց խօսքին նայելով, Քալնոքի կոմսին (Բեդրսպուրկի Աւստրիական նախորդ դեսպան և այժմ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարար) պաշտօն յանձնուեր է տեսակցութիւն մը կարգադրել ընդ մէջ Աւստրիոյ և Ռուսիոյ կայսերաց։

Այս [illegible]

Պէրլին 30 Նոյ.

Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ Պիսմարք իշխանը՝ հարցման մը պատասխանելով հաստատեց թէ Վատիկանի հետ դեսպանական յարաբերութիւնները վերահաստատելու դիտաւորութիւն ունի։

Բեդրսպուրկ 30 Նոյ.

Կը հաւաստեն թէ գաղտնի ոստիկանութեան գլուխ Չէրէվին զօրավարին դէմ եղած սպանութեան փորձը սխալման մ'արդիւնք է եղեր։ Ոճրագործն Իկնաթիէֆ զօրավարը կարծեր է զայն։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանն Ա. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհեց Պետական խորհրդոյ անդամ Ալի Ֆուատ պէյին։

—Վագըթի այսօր տուած տեղեկութեանց նայելով, Ելմտական յանձնախմբին այս աւուր նստին մէջ Բէժիի խնդիրը պիտի քննուէր, բայց շատ դժուարութիւններ յարուցանելուն պատճառաւ առ այժմ մէկ կողմ թողուած է և կազմուելիք նոր վարչական խորհրդին պիտի յանձնուի։ Միւս կողմէ, Բ. Դուռն ալ, որ Բէժիի հասոյթէն միայն 800,000 ոսկի թողուլ կուզէր իւր արժետարց, որք իրենց ընելիք զոհողութեանց համար անբաւական կը համարէին զայդ գումար, եւ պիտի առնու իւր առաջարկն, և Յանձնախումբն արդէն եղած կարգադրութիւնները վաւերացնելով և մասնաւոր պայմանագրոյ մը մէջ անցունելով պիտի բաւականանայ։

— Ֆրանսական դեսպանատունը վերջերս Բ. Դրան ուշադրութիւնն հրաւիրեց ի Կ. Պոլիս հրատարակեալ Էլ Ճէվայիպ Արաբերէն լրագրոյն Ֆրանսայի դէմ ցոյց տուած թշնամական ոգւոյն համար։ Բ. Դուռըն ալ ի պատասխանի, Ֆրանսական դեսպանին ուշադրութիւնն հրաւիրեց Փարիզ հրատարակեալ Արաբերէն Մունէպիպ լրագրոյն Օսմ. կառավարութեան դէմ ըրած յարձակմանց վրայ։

— Բ. Դուռն և Հելլենական դեսպանատունը տակաւին չեն համաձայնած առժամեայ կարգադրութիւն մ'ընելու թղթատարական ծրարներու փոխանակութեան մասին։

—Բ. Դուռն, Հելլենական Թըղթատունը փակելուն առթիւ շրջաբերական մը ղրկելով Եւրոպական տէրութեանց, իմացուցած է թէ մինչդեռ ինք բանակցութեան մէջ էր Լարիսայի Օսմ. Թղթատան պահպանման համար, Հելլենական իշխանութիւնք յանկարծ փակեցին զայն, ուստի ինք ալ փոխադարձութեան իրաւունքն և եթ ի գործ դրաւ՝ փակելով Կ. Պոլսոյ Հելլենական Թղթատունը։

—Մեծ տէրութեանց դեսպանք երեքշաբթի օրը նիստ մ'ըրին ընդ նախագահութեամբ Պ. Տը Նովիքօֆի։

—Վանայ նահանգին Տէֆթէրտար Սէրվէթ պէյ երէկ Կ. Պոլիս եկեր է։

—Տպարանաց հանրային կրթութեան պաշտօնական ճիւղին վերաբերեալ գործոց և ի մասնաւորի Յունական մամլոյն արտադրութեանց վրայ հսկելու պաշտօնն Ավրամ Վաքօրիտի էֆէնտիին յանձնուեցաւ։

— Շէյխիւլ իսլամի դուռն աւանդ կեցած որբերու ժառանգութեան դրամներուն տոկոսը քանի տարիէ ի վեր վճարուած չլինելով, Բարձր. Շէյխիւլ իսլամ էֆէնտին որոշեց, որ անվճար մնացած տոկոսները մայր դրամին վրայ բարդուելով, այսուհետեւ տոկոսները կանոնաւորապէս վճարուին ըստ առաջնոյն։

Այս որոշումն առաջին նախարարին հաւանութեամբն ալ հաստատուելով Բաշէմի պաշտօնատունը ղրկուեցաւ ի գործադրութիւն։

— Պոսնիայէն գրուած նամակներու խօսքին նայելով, Պոսնիոյ և Հէրսէքի իսլամ ժողովուրդը զինուորագրութեան ենթարկելու հրամանագրին գործադրութենէն ծանր հետեւութիւններ ծագելու հաւանականութիւնը մեծ սրտատանջութեան մէջ ձգած է այդ երկու գաւառներն։ Աւստրիոյ կայսեր հրամանագիրն ոչ մի տեղ լաւ ընդունելութիւն չէ գտեր, և կը վախցուի որ գործադրուած ժամանակ խռովութիւնք ծագին։

—Ճիտտէի Քառանթինային տեսուչ Տօքթոր Վարդապետէն նոյ. 11/23 թուով մայրաքաղաքիս Քառանթինայի տեսչութեան ուղղեալ, և նոյ. 16/28ին Ատէնէն հեռագրեալ նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Մէքքէի մէջ քօլէռայէն մեռնողներուն թիւն եղեր է նոյ. 18ին 7, 19ին 1, 20ին նոյնպէս 1։ Ճիտտէի մէջ նոյ. 22ին և 23ին մեռնող չէ եղած, հետեւաբար Քօլէռան վերջացած կերեւի։ Մէտինէէն և Եամպոյէն լուր չկայ, բայց կը մակաբերուի թէ այդ քաղաքաց մէջ ալ քօլէռան նուազած է։

— Պէնի Զուկ Զուկներու (իբր թէ) Արաբ ձեռնածուաց խմբին անդամ երկու Անգլիացի տղայք, Համմտ և Վէրիչ, դատ բացած են նոյն խմբին Արաբ (Ճէզայիրցի) տնօրէնին դէմ, դրամական հատուցում պահանջելով այն ժամանակի համար, զոր իրենց հօր հետ կնքուած պայմանագրին պայմանաժամէն ետքըն ալ անցուցած են յիշեալ խմբին մէջ։ Համմտ 3000 ֆրանք կը պահանջէ 3 1/2 տարւոյ ծառայութեան համար, իսկ Վէրիչ՝ 1000 ֆրանք 15 ամսի համար։ Դատը շաբաթ օրը տեղի պիտի ունենայ Ֆրանսական հիւպատոսարանին մէջ։ Փաստաբան Տօքթ. Միձձի և Անգլիական հիւպատոսարանի պաշտօնատար մը պիտի պաշտպանեն երկու տղայոց իրաւունքը։

—Երէկ, Յունական Ալիթիա համդիսին խմբագրոյն և Յունաց Պատրիարքարանին առաջին քարտուղարին նախնական հարցաքննութիւնն երկրորդ անգամ կատարուեցաւ Պոլսոյ նախադատ ատենին պատժական ճիւղին մէջ։

—Այտընէն գրուած նամակներ շատ տխուր կերպիւ կը նկարագրեն այդ գաւառի առեւտրական վիճակըն, որ յետին անկման մէջ է։ Հնձոց սաստիկ նուազութեան պատճառաւ, արտածութիւնը բոլորովին դադրած է, և առեւտրական գործողութիւնք չէզոքացած են տարւոյն ճիշդ այն եղանակին մէջ, յորում սովորաբար մեծագոյն գործունէութիւն կը տիրէ հրապարակաց վրայ։ Հացին գինն, որ արդէն բարձր էր, չլսուած կերպիւ սղեր է Այտընի մէջ։

— Նախընթաց իրիկուն Լոյտի ընկերութեան շոգենաւը Վառնա երթալու միջոցին, նոյն ուղղութեամբ երթալու պատրաստուող Անգլիական վաճառաբարձ շոգենաւու մը բախեցաւ, հաւանականաբար ջրոյ հոսանքին մղմամբ։ Երկուքն ալ վնասուեցան, և անկարող եղան շարունակելու իրենց ընթացքը։ Լոյտի թղթատար շոգենաւը նամակի ծրարներն յանձնեց ուրիշ շոգենաւի մը, որ ուշ ատեն ճանբայ ելաւ դէպ ի Վառնա։

—Ի մօտոյ, հետաքրքրաշարժ գործողութեան մը պիտի ձեռնարկուի Պրուսայի նահանգին մէջ։ Կիւլհանէի խաթթի Շէրիֆին հրատարակումէն ի վեր, Օսմ. տէրութեան մարդահամարը կատարուած է քանիցս, իսկ գեղեցիկ սեռին նկատմամբ թուոց ճշդութիւնը միշտ զոհուած է [illegible] նախապաշարմանց։ Բայց Պրուսայի կուսակալ Ահմէտ Վէֆիք փաշան վերջերս ուշադրութիւն հրաւիրած լինելով այն թերութեանց վրայ զորս կ'ունենան այդ կերպիւ պատրաստուած մարդահամարք, արտօնութիւն ստացած է Պրուսայի նահանգին էգ ժողովրդեան ալ ճիշդ մարդահամարը ձեռք բերելու, և եթէ փորձը ցոյց տայ թէ այս գործողութիւնս յառաջ տանելու մասին դէմ ելնող դժուարութիւնք անյաղթելի չեն, Ահմէտ Վէֆիք փաշայի ձեռնարկը տէրութեան ուրիշ մասանց ևս պիտի տարածուի, և Թուրքիոյ իգական սեռն ալ իւր ճիշդ վիճակագիրը պիտի ունենայ, (թէև տակաւին արուներու թիւն իսկ յայտնի չէ ճշդիւ)։

— Ընտրական շարժումն արդէն սկսած է և մեծ եռանդով յառաջ կը տարուի վերջերս Յունաստանի թողուած գաւառաց մէջ. ջանքեր կը լինին որպէս զի Աթէնթէնքի խորհրդարանին համար ընտրուելիք երեսփոխանք, Քրիստոնեայ թէ իսլամ, յիշեալ գաւառաց բնիկներէն լինին, և ո՛չ թէ տեղական շահեր չունեցող օտարազգիներէ։ Մինչև ցարդ հաւատարմութեան երդումը գլխաւոր դժուարութիւնն էր իսլամ երեսփոխաններ ընդունելու դէմ, քանի որ առանք քրիստոնէական ձեւով երդում տալ չպիտի յօժարէին, և որովհետև Յունաստանի թողուած գաւառաց բնակիչներուն 3 տարի պայմանաժամ տրուած է Օսմանեան կամ Հելլենական հպատակութիւն ընդունելու, չէր կրնար պահանջուիլ որ իսլամ երեսփոխանք կանխաւ հաւատարիմ հպատակութեան երդում տան Գէորգ թագաւորին։ Հիմակ այս դժուարութիւն ալ վերցած է Յունաստանի թագաւորին մէկ հրամանագրովը, որ իսլամներէ ընտրուելիք երեսփոխաններն ազատ կը կացուցանէ սովորական երդումն ընելէ։

—Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահ Պ. Կրէվի, իւր բնակած Էլիզէի պալատին մէջ թէլէֆօններ (հեռաձայն գործի) զետեղեց, որք Կռանտ-Օբէրայի Օբէռա-Քոմիքի և Թէաթր Ֆրանսէի հետ կը հաղորդակցին, և ա՛յն աստիճան կատարելագործեալ են, որ յիշեալ երեք թատերաց մէջ երգուած երգերն ու արտասանուած խօսքերն յստակօրէն կը լսուին, ինչպէս նոյն իսկ թատրոնին օթեակներէն։

Պ. Կրէվի ամսոյս 10/22ին ընկերական երեկոյթ մը տուաւ իւր բարեկամաց։ Թէլէֆօնները տասներկու ընդունարան ունին, հետեւաբար մէն մի թատրոնի երկու ունկնդիր։

Պ. Կրէվի առաջինն եղաւ այս տեսակ առանձին տեսարան մը սահմանող։

—Պէրլինի ամենէն հին և յարգի օրէնսգէտներէն մին, Պ. Հ. . . , քննիչ դատաւորին ներկայանալով, ինքզինք ամբաստանեց իբրև անհաւատարմութեամբ ուրիշի դրամն իր վրայ անցունելով վճացնող։ Իւր բազմաթիւ զաւակաց օգտին համար իւր հարստութիւնը մեծցնել ուզելով, իւր խնամակալութեան յանձնուած որբի մը ժառանգութիւնը շահադիտական գործողութեանց գործածեր ու կորուսեր էր։ Այժմ իւր խղճէն տանջուելով ինքզինք արդարութեան ձեռքը կը յանձնէ որպէս զի իւր արժանի պատիժը կրելով՝ իւր ոճիրը քաւէ։ Պ. Հ. . ի պաշտօնակիցներն համակրելով անոր վիճակին, կը ջանան պէտք եղած երաշխաւորութեան գումարը մէջերնին հանգանակելով վճարել և անոր առժամանակեայ ազատութիւնը ձեռք բերել։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ Պատրիարքարան երթալով, իւր անձնական թուղթերը ժողվեց, իսկ իւր գրասեղանին մէջ և վրան գտնըւած պաշտօնական գրութիւնները՝ պատրիարքական կնիքն և բանալիները կրօնական գործոց Գեր. Խորհրդականին և Պատրիարքական Գեր. փոխանորդին յանձնեց, և կէս ժամու չափ նստելէ յետոյ մեկնեցաւ։

Կը լսենք թէ մայրաքաղաքիս քանի մը Թաղերուն մէջ ժողովրդական հանրագիրներ կ'ստորագրուին, որք Ս. Պատրիարք Հօր պաշտօնավարութենէն գոհութիւն յայտնելով, Ն. Սրբազնութեան հրաժարականը չընդունիլ կ'առաջարկեն։

Ճէրիտէի Հավատիս իւր այս աւուր քաղաքական տեսութեան մէջ, Անատօլուի ժողովրդոց միջեւ համաձայնութիւն և համերաշխութիւն հաստատելու պէտքն յիշեցընելու առթիւ, մ'ին բացատրութեամբ մը հասկցնել կ'ուզէ որ եթէ «Հայոց Պատրիարք լինելիք անձը Բ. Դրան հետ միաբանութեամբ գործել սկսի, Հայոց Պատրիարքարանին ալ առաջարկներն առաւել ուշադրութիւն կը գրաւեն։»

Միացեալ Ընկերութեանց կեդրոնական ժողովը նիստ ունի յառաջիկայ կիւրակի, Տնօրէն ժողովոյ Ատենապետ ընտրելու գործողութիւնը շարունակելու համար։

Ասիական ընկերութիւնն որոշած է Բերայի Գաղղիական թատրոնին մէջ ի նպաստ իրեն թատերական ներկայացում մը տալ։

Մեր նշանաւոր ազգայիններէն անոնք՝ որք ամեն ատեն սոյն օրինակ ձեռնարկները քաջալերած են, որոշեր են այս անգամ ևս կարգադիր Մասնախմբի մը կազմութեամբ սոյն ներկայացումն աւելի կերպով չքեղացնել։

Ասիական ընկերութիւնն այն սակաւաթիւ ընկերութիւններէն է, որք գիտեն առանց աղմուկի գործադրել իրենց սահմանած պարտականութիւններն։

Կը հրաւիրուին ազգայինք ներգայ գտնուիլ սոյն երեկոյթին, որոյ կանոնաւորութեան համար ո և է զոհողութիւն չէ խնայուած։

Կարգադիր Մասնախմբի անդամոց անուններն և ներկայացման գիշերը լրագրաց միջոցաւ պիտի ծանուցուին հասարակութեան։

Հետեւեալ տողերը բերկրութեամբ կը կարդանք Երէկուան Փունջի մէջ։

«Երկուշաբթի օրն՝ Իսկիւտար՝ Իճատիէ՝ Ներսէսեան Մեծ. Գրիգոր էֆէնտիի բնակարանին մէջ սիրալիր ընդունելութիւն մ'եղաւ։ Նորին Մեծապատուութեան դուստրը՝ Տիրուհի Տիկին և իւր նորապսակ ամուսին՝ Պ. Աղեքսանդր Բրօթօբօբօֆ տուն երթալով, վեհանձնաբար խոստովանեցան անցելոյն անպատեհութիւնն, և վերջապէս մոռացութեան տալով այդ անպատեհութիւնն՝ երեք ժամու չափ քաղցր և հաշտ տեսակցեցան նորապսակք և բոլոր Ներսէսեան ընտանիքն։ Ներսէսեան էֆէնտի իւր դստեր անձնական գոյքն իրեն յանձնեց, և հրաւիրեց երեկոյին մնալ, սակայն նոքա դարձան նոյն օրն։ Այս հաշտութիւնը գոյացած է առանց օտար միջնորդի։ Մեծ. Պ. Բրօթօբօբօֆ քանի մ'օր յառաջ Ղալաթիա գացեր Ներսէսեան վաճառատունը անհրաժեշտ և Միջագիւղ իւր քենիին ու քենեկալին հետ տեսնուեր, Տիկին Տիրուհի ալ իւր ծնողացը գիր մ'ուղղեր է, և յետ այսօրիկ յիշեալ տեսակցութիւնն ու հաշտութիւնը տեղի ունեցեր է։ Ողջախոհ անձինք հարկաւ հաճութեամբ կը լսեն զայս մեզի հետ և կը խնդակցին։»

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՆՈՑ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՐԱՒՄԱՆ ԶՐՈՅՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

(Տե՛ս Ա թիւ.)

Իրաւ է որ Ռուսահայաստանի Հայ բնակիչք նիւթապէս մի լաւագոյն վիճակ ունին բաղդատմամբ իրենց եղբարց որք կը բնակին ի Թուրքահայաստան։ Իրաւ է որ, մինչդեռ Հայաստանի այս վերջին մասին մէջ Հայոց թիւն օր ըստ օրէ կը նուազէր, Ռուսիոյ հպատակ Հայոց թիւը զարմանալի կերպիւ կ'աճէր, ո՛չ այնքան գաղթականութեամբ, որչափ ժողովրդեան բնական զարգացմամբ։ Ադկէ ոմանք հետեւցուցած են թէ նիւթական հանգիստ վայելելու հրապոյրն, որ շատերու համար ազգութեան մը վերացեալ գաղափարէն աւելի մեծ արժէք ունի, պիտի մղէր Թուրքահպատակ Հայոց գէթ մէկ մասն՝ հաճութեամբ ընդգրկելու իշխանութեան փոփոխութեան մը գաղափարը։ Խնդիր է սակայն թէ, երբ ամբողջ Հայաստան Ռուսիոյ իշխանութեան ներքեւ լինայ, Հայ ժողովուրդն իրօք պիտի հասնի՞ նիւթական աւելի բարգաւաճ վիճակի մը, և թէ Թուրքահայաստանի գաւառաց կացութեան մէջ դէպ ի լաւն զգալի փոփոխութիւն մը յառաջ պիտի գա՞յ։ — Եթէ Ռուսահայաստան փոքր ի շատէ մի զարգացեալ վիճակ ունի, պատճառն, ըստ մեզ, ո՛չ այնքան Ռուս կառավարութեան մարդասիրական հոգածութեան և աշալրջութեան մէջ, որչափ երկրին բնական յարմարութեանց մէջ պէտք է փնտռել։ Դեռ անցեալ օր Մշակէն ընդօրինակեցինք հատուած մը, ծանուցանող թէ Գանձակի գաւառին մէջ մարդու գլուխ կտրելը սոխի գլուխ կտրելու չափ հասարակ բան դարձած է։ Իրօք մեր կողմն ալ մարդասպանութիւնք կը պատահին յաճախ, բայց վերջապէս մարդու գլուխ մը սոխի գլխէն մի քիչ աւելի արժէք ունի նոյն իսկ ի Թուրքահայաստան։ Եթէ Քիւրդեր աւազակութիւն կ'ընեն Թուրքահայաստանի մէջ, Պարսիկներ, Չէրքէզներ, Լէզգիներ և Կովկասիոյ ուրիշ լեռնականներ ալ նոյն պատուաւոր արհեստը կը կատարեն ի Ռուսահայաստան, և Ռուս կառավարութիւնն անկարող կ'երեւի զսպելու այս կարգի չարագործութիւններ։ Բայց Ռուսահայաստանի Հայք ազատ հողատէր են, մինչդեռ Թուրքահայաստանի ընդարձակագոյն մասին մէջ դեռ աւատականութիւն կը տիրէ։ Պէյութիւններ և Աղայութիւններ, որոց դերը լաւ ծանօթ է մեր ընթերցողաց, կարեւոր տարր մ'են Թուրքահայաստանի տնտեսական վիճակին մէջ։ Ուրիշ առթիւ երկարօրէն բացատրած ենք թէ այս դրութիւն ո՛րչափ վնասաբեր է հանդարտաբարոյ և ժրաջանդ գիւղացւոյն աշխատութեանց արդիւնաւորութեան, և հետեւաբար երկրին ընդհանուր տնտեսական բարգաւաճման։ Վերջերս ալ տեսանք թէ Մոտկանի կողմերն այդ Պէյութիւնք և Աղայութիւնք ի՛նչ արդիւնք յառաջ բերած են. — մինչդեռ Ռուսահայաստանի մէջ գիւղացիք իրենց հողին վրայ, իրենց հաշուոյն կը գործեն, վստահութիւն ունին թէ իրենց մշակածն ու արտադրածն իրենց է, և բնականաբար կը հարըստանան, և հարստանալով կը բազմանան. զի տնտեսական պայմանաց յաջողութեան մէջ պէտք է փնտռել բազմամարդութեան գլխաւոր շարժառիթը։

Բայց երբ Ռուսիա գրաւէ Եփրատայ և Տիգրիսի հովիտները, պիտի փոխէ՞ արդեօք Արմէնոյ-Քիւրդ երկրին այս մասնաւոր պայմանները։ Պիտի ջնջէ՞ Քիւրդաց աւատական իշխանութիւնն, և ազատ հողատէր պիտի հռչակէ՞ արդեօք անոնց ուղղի սարուկներն։ Աւելի ընդլայնելով այս հարցման շրջանակը, պէ՞տք է յուսալ արդեօք թէ Ռուսիա հիմնական փոփոխութիւններ պիտի մտցնէ իւրաց հաստատեալ վիճակին մէջ, նպաստաւորելու համար երկրին Հայ բնակիչներն։ Եթէ ընէ այս բաներ, կրնանք հետեւցնել թէ Հայք եթէ ո՛չ բարոյապէս և մտաւորապէս, գէթ նիւթապէս մի գերազանց վիճակ պիտի ունենան յայնժամ։ Բայց թէ պիտի ընէ՞, այդ է խնդիրն։ Ընդհակառակն, մի քանի հանրածանօթ իրողութիւնք որոշապէս ցոյց կուտան թէ Բեդրպուրկի կառավարութիւնն ո՛րչափ քիչ տրամադիր է շնորհելու այնպիսի արտօնութիւններ և հաւանելու այնպիսի փոփոխութեանց, որք իւր Հայ հպատակաց տնտեսական բարւոքման նպաստելով, ծանուցակի պատճառ մը կրնան լինել Հայ ազգութեան ոյժ տալու իւր տիրապետութեան ներքեւ։ Երբ Կիւմրիի (Ալեքսանդրապոլ) գաւառին և Շիրակայ գաւառաց Հայք, հողի պէտք ունենալով, փափաքեցան գաղթել Կարսի գաւառն, և Շիրակայ ու Վանանդայ բերրի հողերը գնել, Ռուս կառավարութիւնն արգիլեց այս շարժում, և նախապատիւ համարեց այլազգ և երկրին օտար գաղթականաց Զրիաքար տալ այդ հողերը։ Զրկանք մ'էր այս՝ երկրին բուն բնակչաց համար, և խնդիրը, մի տնտեսական երեւոյթէ զատ, քաղաքական մի որոշ գոյն ունէր։ Տփղիսի Ռուս պաշտօնեայք, Բեդրպուրկի քաղաքականութեանն ներշնչուելով, չէին ուզեր որ Հայք բազմանան և զօրանան սահմանագլխոյ գաւառաց մէջ, և սաստկալ վերացական և անտեղի նկատմանց կը զոհէին խեղճ Հայ գիւղացւոց մէկ բացայայտ իրաւունքը։ Դարձեալ, Ռուսիա բնաւ Հայ գաղթական չընդունիր վերջերս իւր սատցած գաւառներն, իսկ անոր Թուրքիա գաղթող Հայոց ամեն դիւրութիւն կուտայ։ Կը մերժէ Լուսաւորչական Հայերն, որովհետեւ կրօնն ունենալ ազգային ոգի, և գրկաբաց կ'ընդունի կաթոլիկ Հայերն և Ցոյներ, բնակիչք Թուրքահայաստանի։ Այս վաւերական իրողութիւնք մի անգամ ընդ միշտ կ'ապացուցանեն թէ, մինչև իսկ տնտեսական բարգաւաճման տեսակէտով, Ռուսիա տրամադիր չէ՛ շատ նպաստելու Հայ ժողովրդեան, որպէս զի նպաստած չլինի Հայ ազգութեան մը։ Իրաւ է որ Ռուսական ստրկանութիւնը խիստ է, և հաւանական է որ, երբ Կարնոյ գաւառն և թերեւս ուրիշ Հայաբնակ գաւառներ, Հիւսիսային կայսրութեան ձեռքն անցնին, աւազակութիւնք մի քիչ թեթեւնան հոն, բայց Ռուսական քաղաքականութիւնն ալ խիստ է յոյժ, և առ այժմ յոյս չկայ որ յիշեալ գաւառաց Հայ բնակչաց վիճակին մէջ մի հիմնական փոփոխութիւն յառաջ բերելու օգնէ։

Ապա ուրեմն, խոհեմութիւն է յոյժ չափաւորել մեր յոյսեր ի մասին նիւթական աւաւելութեանց Ռուսական գրաւման մը, յորմէ... Աստուած պահեսցէ։ Այս խորհրդածութիւններ, —ըսել կ'ուզենք՝ այս երկիւղներ, սովորական դարձած են հիմակ ամեն ազգասէր Հայոց քով։ Հայք ճշմարտապէս հայրենասէր են ու կը մնան, թէ՛ Թուրքահայաստանի բարենորոգումը խնդրելով անձկութեամբ թէ՛ Ռուսիոյ գրաւման գաղափարը մերժելով սոսկմամբ։ Բայց հասարակ ժողովրդեան քով, մանաւանդ բուն իսկ Հայաբնակ գաւառաց ժողովրդեան ըստ աւելի մեծամասնութեան քով, այս տեսակ փափուկ նկատմունք մեծ կշիռ չունին. զի անոնք անմիջական ներկային եւեթ կը նային, և գանգատանաց նիւթ մատակարարող վիճակէ մը ազատելու յոյսը՝ կըրնայ ցանկալի երեւցնել անոնց ամենէն անցաւկալի փոփոխութիւններն անգամ։ Իրաց և զգացմանց այս տխուր վիճակը խոնարհաբար ներկայացնելով ուրեմն կայսերական արդարակորով կառավարութեան, իմէ կը հայցենք մեծագոյն հոգածութիւն մը պիտանի բարենորոգմանց ընդ փոյթ գործադրութեան համար, որպէս զի տեղական ժողովուրդն ալ զգայ մեզ պէս՝ թէ ամեն շահ ունին միշտ ընդ հովանաւորութեամբ Օսմ. գահուն։

Խօսելով այս կրկին խնդրոյ վրայ, — ռուսական գրաւում Հայաստանի և բարենորոգում Հայաբնակ գաւառաց, — անհնար է չը յիշել Անգլիական քաղաքականութիւն, որ երբեմն մեծ կարեւորութիւն, կրնանք ըսել՝ կենսական կարեւորութիւն կուտար այս կարգի խնդրոց, որք Ասիական Թուրքիոյ ապագային կը վերաբերին։ Իսկ ժամանակէ մ'ի վեր, շնորհիւ չեզոք և անհոգ քաղաքականութեան Գ. Կըլատսթոնի նախարարութեան, մեծապէս կորուսած լինել կը թուի իւր կշիռ և ազդեցութիւն ի մասին Արեւելեան գործոց ընդհանրապէս, և Ասիական Թուրքիոյ գործոց մասնաւորապէս։ Ոչ միայն այն սկզբանց, որոց, դեռ մի քանի տարի առաջ, այնքան եռանդեամբ կը փարէին Անգլիացի քաղաքագէտք, իրաւունքն չէ՛ գտած, և այն Ազատականք, որք Լորտ Պիքընսֆիլտի նախարարութիւնն անխղճօրէն կը պարսաւէին իւր անյաջողութեան համար ի մասին Արեւելեան խնդրոյն, ես առաւել անյաջող եղան, թէ բանալով ճիշդ այն կէտերու մէջ, որոց նկատմամբ գրեթէ լոյս պարտականութեամբ ի պաշտօն եկած էին։ Իրենց օրով է, ահա որ կը լըսենք մի լուր, որ ամենեւին անտեղի պիտի դառնայ իրենց նախորդաց օրով, բայց այսօր շատ անհաւանական չթուիր ոմանց։ Թուրքահայաստան Ռուսիոյ ձեռք կյնա՞յ, այն ալ ի փոխարէն պատերազմական տուգանքին, — այսպիսի զրոյց մ'իսկ պիտի բաւէր ի հիմանց գղրդելու Սենդ Ճէյմսի դահլիճն, և հետեւեալ օրը պիտի լսէինք Պիքընսֆիլտներ, Սալիսպըրիներ, Կաթըրն-Հարտիներ՝ կրակոտ յայտարարութեամբք թնդացնել Ուեսթմինսթըրի խորհրդարանին սրահներն։ Իսկ Ազատականաց բաժինն եղած լինել կը թուի հանդիսատես միայն Անգլիոյ բարի համբաւոյն ու վարկին օր ըստ օրէ տկարացման յիշելու։ Մինչ Կ. Պոլսոյ մէջ, Բըրիտանական դեսպանք իրարու կը յաջորդեն և իրարու կը նմանին՝ եթէ ոչ գաղափարով, գէթ արդեամբք . . .

Բ. ՔԷՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Եթէ ստոյգ են մեր և ուրիշ ազգային լրագրաց ոմանց տեղեկութիւնքն, ահա երրորդ անգամն է որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Տ. Մկրտիչ Սըբաստացի կը խաբէ Ազգային Վարչութիւնն, և անոր հետ բոլոր Ազգն։ Առաջին անգամ խաբեց, երբ անցեալ ամառ, Վարչութեան կողմէ իրեն ներկայացեալ Ծրագիրն ընդունելէ ետեւ, փոխանակ մանրամասնութեանց վրայ բանակցութեան մտնելու, ինչպէս խոստացած էր, գրգռիչ իմաստով Շրջաբերական մը ղրկեց Կիլիկիոյ թեմականաց, և ամիսներով անպատասխանի թողլով Վարչութեան և անոր Ամեն. Գլխին՝ Ս. Պատրիարք Հօր նամակներն ու դիմումներն, ի վերջոյ հանրածանօթ պանծալի ձեռնարկը կատարեց Բ. Դըրան քով։ Երկրորդ անգամ խաբեց, երբ, տեսնելով թէ իւր քաղաքական նման Պէրաթ մը, ինչպէս նաև այդ Պէրաթի ստացման եղանակն, ընդհանուր բողոքի նիւթ եղան Ազգին կողմէ, հարկ համարեց Բ. Դրնէն խնդրել անոր օրինաւոր սրբագրութիւնն, և այս մտօք աղերսագիր մը ղրկեց, իսկ յետոյ յայտարարեց թէ [illegible] գրած և յղած էր զայդ խնդրագիր։ Մի քանի ամսոյ միջոցին մէջ, աւասիկ անգամ մ'եւս կը խաբէ զմեզ. Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Յանձնաժողովին Ծրագիրն հանդիսապէս ստորագրելէ ետեւ, չուզելով ստորագրել այդ Ծրագրոյ սոսկ մանրամասնութեանց վերաբերեալ գիր մը, զոր խմբագրած էր կրօնական Ատեանն, և որ աւելին է, բաւական [illegible] յայտարարելով թէ Յանձնաժողովին Ծրագիրն ալ [illegible] ստորագրած էր։

Այսպէս, կ'ըսէր որ յօդս ցնդին այն գեղեցիկ յոյսեր, զորս նախընթաց կիրակի աւուր եկեղեցական մեծաշուք հանդէսն ու փառաւոր ճառն և բանախօսութեանց ներդաշնակ չեշտերը բնականապէս արթնցուցած էին ամեն անոնց, որք ազգային բարձրագոյն իշխանութեանց միջեւ տեւական համաձայնութեան մը հաստատումը շատ նպաստաւոր կը համարէին Ազգին շահուց, և մասնաւորապէս կ'ուրախանային տեսնելով որ Կիլիկիոյ վիճակն օրինաւորութեան ճանբէն չեղած պիտի կրնայ ձեռնարկել իւր ներքին բարենորոգմանց, կարգադրութեամբ Կաթողիկոսական խնդրոյն։ Բայց երբ Հայաստանեայց Ե.

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

ԿԱՐՄԻՐ ՈՒ ՍԵՒ

Ամուրիներն. — Ազգային դաստիարակութիւն. — Պարահանդէսք.

Երջանկութիւն ըսուածն ի՛նչ փոփոխական բան է — մարդուն ու տեղին ու ժամանակին համեմատ։ Ոմանց համար երանութիւնն ի՛նչ փոքր բանի մէջ կը կայանայ, և այլք որքա՜ն բազմապահանջ են այս նըկատմամբ։

Կան մարդիկ — Հայոց ու Պօլսեցւոց վրայ խօսելով այժմիկ — կան մարդիկ որք երջանիկ պիտ'ըլլային, եթէ ամենագեղ, ամենահանճարեղ և ամենաընչեղ կին մ'ունենային։ Մի՛թէ չե՞նք կրնար ըսել որ այդ մարդիկ յաւիտեան երջանիկ չըպիտ'ըլլան, ըստ որում այդ երեք արտաքին ու ներքին յատկութիւններն իր վրայ միացնող կոյս դժուար ու գրեթէ անհնար է գտնել Կոստանդնուպոլսոյ մէջ։ Եւ եթէ գըտնուի իսկ, ապահով եղիր որ այդ չնաշխարհիկ էակն ստեղծուած չէ՛ Հայու մ'երջանկութիւնն յարդարելու համար։

Դժբախտաբար մեր երիտասարդք առհասարակ այդ տենչանօք վառուած են. — այսինքն կին մ'ունենալ, որ տասն հազարներով ու հարիւր հազարներով ոսկի ունենայ, որ լուսնկային լոյս տալու չափ փայլ ու գեղ ունենայ, որ Մատամ Բօլանի կամ Մատամ Ժօռժ Սանի մը հուրն ու հանճարն ունենայ։ «Քիչ մը նըւազ իմացականութիւն, քիչ մը նըւազ գեղեցկութիւն, քիչ մը նուազ հարստութիւն չը՞լլար»։ — Ո՛հ, ո՛չ, երիտասարդին խելքն ըսածն է՝ այդ։ պէտք է որ մարդ ա՛յսպիսի կին մ'ունենայ կամ բնա՛ւ կին չունենայ։ Aut Cesar, aut nihil.

Այսպէս մտածելով, մեր երիտասարդաց պեխն ու մօրուքն ահա կը սկսի ճերմկնալ, և դեռ անկին ու անորդի կը պտտին աշխարհի վրայ։ — Մեր կուսակրօններուն խելքն անտարակոյս այնչափ բարձր չէ՛ . . . ։ Դժբախտաբար կուսակրօններն ալ անդամ մ'ուխտած են Քրիստոսի եկեղեցիէն զատ ուրիշ հարս չունենա՛լ, և Ք. Քրիստոսի հօտէն զատ ուրիշ զաւակ չունենա՛լ։ —

Մարդկային ազգին յառաջադիմութեան վրայ մեր հաւատքն որքա՛ն հզօր ըլլայ, սակայն քանի՜ցս մեր կենաց մէջ սատանան ըզ մեզ փորձել կուգայ, քանի՜ցս մարդ իւր հաւատոց մէջ կ'երկուանայ։ Օրինակի համար — ներկայ պարագային մէջ — երբ կը յիշենք թէ մեր հայերն՝ փոխանակ աղջկան մը վրայ հանճար, հարստութիւն ու գեղեցկութիւն փնտռելու՝ գլխաւորապէս համեստութիւն ու տանտիկնութիւն կը փնտռէին. և երբ կը մըտածենք միւս կողմէն՝ թէ քրիստոնէութեան առաջին դարերուն մէջ, եկեղեցւոյ պաշտօնեայք՝ ամուսնացած ըլլալով հանդերձ՝ կրնային այսօրուան կուսակրօն եկեղեցականներէն յանհունս աւելի մեծ եռանդեամբ փարիլ Քրիստոսի հօտին։ երբ կը յիշենք ու կը մտածենք զայս, յանդգայս և ակամայ մեր շրթներէն չը՞ սահի՞ր այն մելամաղձոտ մտածումն թէ մեր նախնիք . . . աւելի յառաջադէմ էին։

Եւ իրօք առ ի՞նչ յառաջադիմութիւն, առ ի՞նչ մարդկային մտաց զարգացումն, առ ի՞նչ արհեստից և առեւտրոց բարգաւաճումն և ընդարձակումն, առ ի՞նչ մեր սահմանադրական և մեր իմաստասիրական նոր դպրոցներն ու դրութիւններն, եթէ քաղաքակրթութեան ընդարձակման համեմատութեամբ գոգցես կը նուազի մարդոց երջանկութիւնն, և կ'անձկանայ մեզ համար աշխարհս . . . ։

Հատուածոյս սկիզբն ըսի թէ կան մարդիկ որոց համար երջանկութիւնն ամենադոյզն բանի մէջ կը կայանայ. Տարաբախտաբար այդ մարդկան թիւն օր աւուր կը պակսի, և օր աւուր կ'աճի թիւն այն մարդոց, որք հազիւ երջանիկ պիտի համարէին ինքզինքնին, եթէ աներեւոյթ տէր ու թագաւոր ըլլային . . . ։

Խօսքս տալ չեմ սիրեր բնապէս։ Արդ իբրեւ յորդոր միայն կ'ըսեմ թէ մեր երիտասարդք լաւ կ'ընէին, եթէ չափաւորէին իրենց փառասիրութիւնն, և՝ իրենց կնութեան համար փոխանակ կղեօպատրա թագուհիներ երազելու՝ պարկեշտասուն ու շնորհալի կոյսի մը հետ միութեան մէջ կայացնէին իրենց երջանկութիւն. Est modus in rebus. Այսպէս թէ՛ իրենք երջանիկ կ'ըլլային իրենց ակնկալութեանէն վեր, և թէ՛ այլոց երջանկութեան ալ մեծապէս կը նպաստէին։

Կուսակրօններուն գալով, ուրիշ բան չեմ կրնար ըսել բայց միայն կրկնել զոր ինչ այլուր գրած եմ ընդարձակ և ազդու կերպով. Այսինքն թէ, ըստ որում չէ մարթ առանց գայթակղութեան մեր կուսակրօն եկեղեցականաց ալ մէյմէկ երեցկին նուիրել, գէթ այսուհետեւ վարդապետութեան համար ներկայացող սիրուն և զգայուն երիտասարդաց ըսէինք մարդավարութեամբ թէ՝ տէրտէրութիւնն աւելի յարգի է յաչս Աստուծոյ և յաչս Հայութեան, որոյ թիւն աճեցնելու ջանալ պարտինք այսօր յաւէտ քան երբեք։

* * *

Այո՛, Հայաստանի կամ Անատօլուի գաւառաց բազմամարդութեան համար համախորհուրդ աշխատիլ պարտին ազգ և վարչութիւն։ — Եւ մեք համամիտ չենք անշուշտ որ այս նպատակին համար տեսակ մը Մորմոնականութիւն հաստատուի մեր ազգին մէջ ալ։ Ընդհակառակն՝ իրենց օրինաւոր ամուսինով չշատացող և ընկերին կնոջ ցանկացող անձանց հետ չը պարտիմք քաջալերական ընթացք մը մէջ գտնուիլ։ Այն ազգն ուր [illegible] ու [illegible] կը ծաղկին, այն ազգն անվրէպ անկման ու քայքայման կը դիմէ։ Պէտք է ուրեմն դարման մտածել այս կըրկին չարեաց, որք բարոյապէս ստորին դրից մէջ կը պահեն Հայութիւն, ուսմ հօսկ ապա կործանում կը սպառնան։

Եւ ո՞ւր կրնայինք գտնել բանաւորապէս այս դարմանն, եթէ ոչ ազգային դաստիարակութեան մէջ։ — Մեր բոլոր վարժարանաց կանոնագիրներուն մէջ կարծեմ թէ կը տեսնուի շատ մ'[illegible]ներու մէջ համեստօրէն ծածկուած [illegible] բառն ալ։ Արդ՝ բարոյականն իրօք կը դասախօսուի՞ մեր թաղային ու մասնաւոր վարժարանաց մէջ. Գըրաբա՞ր թէ աշխարհաբար կը դասախօսուի բարոյականն ազգային վարժարանաց մէջ. Աստուածաբանակա՞ն բարոյական կ'ուսուցուի

կեղեցւոյ բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը կարող կը լինի լռել իւր ըստորագրութիւն և ետ առնուլ ամենէն հանդիսաւոր խոստումներն ու յանձնառութիւններն անգամ, առանց իւր տարբերելու հասարակ խոստմնազանցի մը հնարիմացութենէն. երբ, կ'ըսենք, ճնշման ներքեւ կնքեցի կամ գրեցի ըսել, քստ հետաքըրքրաշարժ վարդապետութեան մը, բաւական կը լինի չեզոքացնելու ամենէն էական խնդրոց վրայ տըրուած ամենէն պատուաւոր ըստորագրութիւններն անգամ, ա'լ այնուհետև հանրային պարկեշտութիւն և ուղղամտութիւն չեն մնար, ա'լ այնուհետև ամեն ինչ առտուն կանուխ ելնող բաղդախնդիրին ձեռքը կը մնայ, և Տ. Մկրտիչ Սրբազան իւր Ազգին Եկեղեցական պատմութեան մէջ մէկ հատիկ օրինակ կը գտնուի խորամանկութեան։

Կիլիկիոյ կաթողիկոսն ի՞նչ կ'ուզէ արդեօք որ խորհինք իւր այս երկդիմի և յարափոփոխ ընթացքին նկատմամբ, որ դժբաղդաբար չկրնար մի լաւ գաղափար տալ մեզ իւր բարեմտութեան և անկեղծութեան վրայ։ Կը յուսանք սակայն որ չվշտանար մեզ, եթէ ըսենք թէ ամենս ալ դիւրըմբռնելի գոհունակութեամբ մը լսեցինք թէ իւր այս երկդիմի ընթացք արդէն յանդիմանութեան արժանացեր է նո՛յն ինքն կայսերական կառավարութենէն։ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը պահ մը Ազգին, պահ մ'ալ կառավարութեան կողմը բռնելու ջանադրութեամբ, Պատրիարքարանին դէմ ըրած զրպարտութեամբը և ապա նոյն Պատրիարքարանին հետ առ երևոյթս հաշտութեամբ, Բ. Դրան նախարարաց իսկ արդար զայրոյթն հրաւիրած է իւր վրայ։ Ստոյգ աղբիւրէ կ'իմանանք, մինչեւ իսկ թէ երբ Կիլիկիոյ կաթողիկոսն, անցեալ օր, Դատական նախարար Ճեվտէթ փաշայի քով գըտնուեր է իւր ստացած Մեճիտիէ պատուանշանին և 3,500 ղրուշ ամսականին համար շնորհակալութիւն յայտնելու, Ն. Վսեմութիւնը Տ. Մկրտիչ Սրբազանին երեսը զարկեր է իւր հակասական ընթացքն, և իմացուցեր է թէ պատուանշանի և ամսականի մասին տակաւին վերջնական որոշում չէ՛ եղած, (թէև պատուանշանին լուրը քանի օր առաջ պաշտօնական Թէվճիհ-Բովմ ծանուցուած էր բոլոր Թուրք լրագրաց մէջ)։ Այսպէս, Կիլիկիոյ կաթողիկոսն ազգին և կառավարութեան միջև առկախ և խեղճ դիրքի մը մէջ կը մնայ հիմակ, այն ազգին ու կառավարութեան, որոց շահերն իբարու հակառակ կարծելով, ուզած էր, պարտաւելի փառասիրութիւն մը գոհացնելու համար, օգուտ քաղել այդ հակառակութենէ։ Այդ եղած է միշտ իւր նմանեաց դժբաղդութիւնն, և մեր ազգային պատմութեան մէջ հազուագիւտ չե՛ն այդ կարգի դէպքեր։

Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարականն, որ ընդհանուր ցաւ կը պատճառէ, մասամբ Կիլիկիոյ խնդրոյն ներկայ վիճակին հետևութիւնն էր։ Ն. Սրբազնութեան բուն հրաժարագիրը պարզ էր, և անձնական վատառողջութենէ միայն կը գանգատէր. բայց հետը պատճառաբանութեանց գիր մ'ևս կար, յորում Հայոց Պատրիարքը կը յայտնէր թէ իրեն անհնար եղած էր այլ ևս պաշտօն վարել, նկատելով թէ կառավարութիւնը կը շարունակէր անվստահ աչօք նայիլ իւր Հայ հպատակաց, և ժողովուրդը կը տուժէր այդ անվըստահութիւն. Նկատելով թէ բանիբուն Առաջնորդք Կ. Պոլիս կը բերուէին խմբովին, առանց դատաստանի, և մնացեալները կը կոչուէին, որով գաւառական ժողովուրդք ա՛ խնամ կը թողուէին. Նկատելով թէ, ազգը տէրութենէն իւր դպրոցաց, եկեղեցեաց, վանօրէից և Հիւանդանոցին համար նպաստ չստանալով հանդերձ, կառավարութիւնը կ'արգիլէր ի նպաստ այդ հաստատութեանց եղած հանգանակութիւնները. Նըկատելով նաև թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին Պէրաթ, պատուանշան և ամսական կը տրուէին առանց Պատրիարքարանի գիտութեան, և Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը կը բաժնուէր Ազգին ընդհանուր միութենէն, հաստատեալ սովորութեան և նախկին Պէրաթից տըրամադրութեան հակառակ, եւ, եւ։ Այսպէս, Հայոց Պատրիարքը կը գանգատէր շատոնց ի վեր ծանուցեալ իրողութիւններէ միայն, և բոլոր Ազգը շնորհապարտ պիտի մնայ Բ. Դրան, եթէ, լըջօրէն ի նկատ առնելով այս և նմանօրինակ կէտեր, որք կենսական կարեւորութիւն ունին Հայ ժողովրդեան համար, թիւրիմացութեամբ եղած սխալներն ուղղուին, և արդարութիւնն ի գործ դրուի յօգուտ թէ՛ տէրութեան և թէ՛ իւր հպատակաց հաւատարմագոյն մի մասին։

Բ. Ք.

ՈՐԲԱՆՈՑ

ՀՐԱՒԷՐ

ԱՌ ԲԱՐԵՐԱՐՍ ՔԱՂՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ ԵՒ ԱՌ ՀԱՄԱՅՆ ԲԱՐԵՐԱՐՍ

Ցառաջիկայ շաբաթ, նոյ. 21, Ս. Աստուածածնի ի Տաճարն ընծայման տօնն, և Քաղֆայեան Որբանոցին, որ յանուն Ընծայման Սրբոյ Կուսին հիմնադրեալ է, հաստատութեան ԺԶ. տարեդարձն է։

Որբանոցիս Հիմնադիր-Տէրն իր անկեղծ շնորհակալիքը կը յայտնէ առ հասարակ ամեն բարերարաց, որոց յարատեւ օժանդակութեանց շնորհիւ այս տասն և վեց տարիներէ ի վեր՝ նամանաւանդ այս տարապայման անձկութեան միջոցին, բաւական թուով որբ աղջիկներ կը սնուցանէ, կը հագուեցնէ, նոցա մայրի և ուսանին կրթութիւն կը տայ։ Հաստատութեանս մէջ պատըսպարեալ որբեր, արդարև իրենց Բարերարաց համար տարին ամբողջ տիւ և գիշեր աղօթելէ չեն դադրիր։ Եւ սակայն Որբանոցիս հաստատութեան Տարեդարձին առթիւ՝ այս տարի ևս ըստ սովորութեան, յառաջիկայ կիւրակէ նոյեմբեր 22, բոլոր Բարերարաց արեւշատութեան, նոցա ննջեցելոց հոգւոց համար յատուկ Ս. Պատարագ և պաշտօն պիտի կատարուի։ Եւ արդ, պարտ անձին կը համարիմ բարեպաշտ ազգայնոց ազդարարելու որ Արաբկիրու վիճակին բարեջան առաջնորդ Գեր. Եզնիկ Սրբազան հանդերձեալ է վերաբերումով Ս. Պատարագ և հանդիսաւոր պաշտօն մատուցանել ի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյն Խասգիւղի։

Ցետ աւարտման եկեղեցւոյ, որբանոցիս մէջ տարեկան հանդէս և խաչհանգիստ պիտի կատարուի չէնգապէս։ Ապա՝ ըստ սովորութեան Բարերարաց ձեռագործութեան վերաբերեալ ընծայք և որբերուն ձեռագործութիւնք ի տես և ի վաճառ (պազար) պիտի դրուին։

Որբանոցիս Մայրը յոյս մեծ ունի որ նոյն օրը թէ՛ հանդիսին առեն և թէ՛ անկէ եաք, Բարերար Ազգայինք իրենց ներկայութեամբ պիտի հաճին մխիթարել զՈրբանոցիս պատսպարեալ որբեր, և նոցա ձեռագործութիւններէն մէկ մէկ բան եւ գնոց առնելով զիրենք բարոյապէս և նիւթապէս պիտի քաջալերեն, որոց վասն ջերմ շնորհակալիքս այժմէն իսկ կը փութամ իրենց մատուցանել։

Հիմնադիր-Տէր Որբանոցիս
ՍՐԲՈՒՀԻ ՄԱՅՐԱՊԵՏ
Ն. ՔԱՂՖԱՅԵԱՆ

13/25 Նոյ. 1881
Խասգիւղ.

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

(Տար. և վերջ)

Գեղանի կիներ, շնորհալի օրիորդներ, պարզասիրուհիներուն աւելի օրինակին քան թէ խրատին հետեւելով, չքնաղապէս հագուած զգուած կը փողփողին, պաճուճանքի և պերճանքի մասին ցոյց կը տան կիրթ ճաշակ, հաստատելու համար թերեւս թէ "զարդարանքը կնոջ ոճն է"։ Ապարդիւն չմնար այս փողփողումը, և դժբաղդ տղեղներուն սիրտը կրծող այս ամեն գեղեցիկները կամ աղուորները յայտնի կամ գաղտնի կերպով կը փնտրուին, կը յօյուին, կը յարգուին, անյագ և անպատկառ նայուածներու, կասկածելի փսփսուքներու, չարաչուք ակնարկութիւններու, սպառնական քմծիծաղներու կ'ենթարկուին, ոմանք փառք և ոմանք անարգանք համարելով այս ենթարկութիւնը. մին իր սիրականին, միւսն իր բարեկամին, այս իր եղբօր, այն իր հօրը հետ թև ի թև կը շրջի, նայուածներ, բնական կամ արուեստական ճարտարութեամբ կազմուած կամ պատրաստուած նայուածներ եզրպտանչանական հաղորդակցութիւններ կը հաստատեն, սիրտերը թունդ կ'ելլեն և խորհրդաւոր կերպով կը բաղխին, տարփելի կուրծքեր, ծիծի պէս սպիտակ վիզեր և վտանգաւոր շուրթեր սիրավառ երեւակայութիւնները կը գերեն, նորափթիթ սիրտերը կը հրահրեն և մի և նոյն ժամանակ անոնց դառնութեամբ կը համակեն սպիտակահեր երիտասարդները, ծեւահեր ծերերը, տարիներու բեռին ներքև ճզմուած և խորտակուած ամեն մարդկային աւերակները . . .։

Ի զուր կը փնտռէի դէմք մ'որ զուարթ չըլլար, աչք մ'որ նայելու պաշտօնը չվարէր, լեզու մ'որ չխօսէր, շուրթ մ'որ չժպտէր, բերան մ'որ եղբայրութեան կամ սիրոյ համբոյր փոխանակելու պատրաստ չգտնուէր։ Ամենուրեք խնդում, կերուխում և ուրախութիւն անպատում, նա մանաւանդ ուսումնական և ժիր երիտասարդներու խումբի մը մէջ, ուր,—հոս տեղն է ըսելու,—համակիր և սիրալիր ընդունելութիւն գտայ և պատիւ ունեցայ տեսնուելու անոնց մէ քանիին հետ որք ազգին համար յոյս և լոյս կրնան սեպուիլ իրաւամբ։

Այս ընդհանուր ցնծութեան և զբօսանքի ժամանակ, նուագարաններու ներդաշնակութեան, զգացումներու դէթ վայրկենական համաձայնութեան միջոցին դժգոհութեան և տրտմութեան երկու պատկեր տեսայ միայն. մին էր դըրօշազարդ կամարին ներքև ամփոփ տեղ, ուր հանդիսականներու ժլատութեան և ինքնամոլութեան դէմ լըռիկ մնջիկ կը բողոքէր պատսպարուած դժբաղդներու կողմէն, միւսն էր Հիւանդանոցին ներքին կողմը դրուած կիսարձան մ'որ Պէզճեանինն էր, որու վրայ սրբային բարկութեան մ'եւ նուիրական սրտմտութեան մը խորհրդաւոր հետքը նըշմարել կը կարծէիր, և որ խորհող իմաստասիրին ուշադրութիւնը տրտմապէս կը հրաւիրէր այն հեգնապէս հակադէմ պատկերին վրայ զոր կը կազմէին հիւանդանոցին ներսը պատսպարւող անբաւ թըշուառութիւնն ու դուրսը դղրդող անպատմելի ցնծութիւնը։ Կամակատար և քաղաքավար հոգաբարձութեան մը շնորհիւ՝ մեր ազգին բարեպաշտական հիմնարկութիւններու ամենէն նշանաւորին մէն մի սրահը, մէն մի սենեակը, խցիկը, խորշը հետաքրքրութեամբ տեսայ, հարցուփորձ ըրի հիւանդներու, նա մանաւանդ քանի մը խեւերու հետ խօսեցայ՝ անոնց խելքը դուրսի դաս մը խելացիներուն հետ բաղդատելու համար, և գոհունակութեան ու միանգամայն դժգոհութեան զգացումով մը դուրս ելայ։

Գոհ էի, վասն զի հաստատութեան միջոցներու անբաւականութեամբ հանդերձ՝ արդի հոգաբարձութիւնն իր պարտքը մարդասիրաբար կը կատարէ իր հսկողութեան և խընամակալութեան յանձնուած թըշուառները կարելի եղածին չափ սփոփելու համար։ Տժգոհ էի, վասն զի հիւանդանոցն իր տարեկան ծախուց կէսին համապատասխանող հասոյթ ունի միայն, վասն զի այս թշուառներուն, որբերուն, հիւանդներուն, խելագարներուն պիտոյքը անթերի հոգալու մասին Պօլսոյ և գաւառներու հայերուն կողմէն ցոյց չտրուիր այն ողորմածութիւն, որուն գեղեցիկ օրինակը մեզ կը տրուին դարուս Բրիտոններուն, ինչպէս նաև Յ. Սպարթալեանի, Ս. Կիւլպենկեանի և ուրիշ անոնց նման առաքինի և բարեգործ հայերու կողմէն։

Եթէ գիտութիւնն ընկերական աշխարհի տիրուհին է, գթութիւնն ալ բարոյական աշխարհի թագուհին է։

Եթէ կրթական հաստատութիւններու թիւն ու վիճակն ազգի մը իմացական յառաջդիմութեան մակարդակը (նիվօ) ցոյց կը տան, բարեպաշտական հաստատութիւններու թիւն ու վիճակն ալ ժողովուրդի մը բարոյական զգայութեան մակարդակը կը յայտնեն։

Նիւթական շահերու նկատմամբ մարդկային համերաշխութիւնը ցընորական գաղափար մ'է առանց բարոյական շահերու համերաշխութեան։ Ուր որ այս վերջինը կը պակսի, հոն ընկերային աղէտը տագնապ մը կայ։ Անցեալն և ներկայն պատմութիւնը կը հաստատէ թէ այս տագնապը մեծ հնհնուք պատճառած է և կը պատճառէ պետութիւններու և փիլիսոփաներու։

Քաղաքագէտները ժողովրդային ստորին դասերու տնտեսական վիճակը բարւոքելու համար ինչ ինչ տնտեսական միջոցներ գործածելով վտանգին էութիւնը կը ճանչեն, և տնտեսագէտներն ալ այս միջոցնե-

Հայ մանկութեան թէ աշխարհական բարոյական. բարոյականի դասատուն քան բարոյագէտ ու բարոյականի կենդանի օրինակ մ'է թէ [illegible] է, որ իր դաստիարակութեան առարկային վըրայ չունի յստակ գաղափար տեսապէս թէ գործնապէս։

Այս հարցմանց յոյժ գոհացուցիչ պատասխան չը պիտի կրնանք տանալ երբէք։

—Ըստ որում մեր ազգին մէջ կրթութեան պաշտօնէութիւնն անուամբ եւեթ կայ,

—Ըստ որում ազգին մէջ դաստիարակներ ու վարժապետներ պատրաստելու համար յատուկ հաստատութիւն մը — ամօ՛թ այս ազգին — դեռ չը կայ,

—Ըստ որում առանց վկայականի վարժապետներ ու վարժուհիներ, առանց կրթական Տեսչութեան հաւանութեան տպուած դասագըրքեր և ընթերցման գրքեր՝ ազգային վարժարանաց մէջ կը մըտնեն ու կ'ելնեն անարգել,

—Ըստ որում թաղային վարժարանաց վերին հսկողութիւնն յանձնուած է թաղին մէջ գտնուած ուսումնասէր կամ ուսումնական հոգաբարձուաց, որ ազգային դաստիարակութեան տարերց անտեղեակ և մանկավարժութեան սկզբնական գիտելեաց անհմուտ անձինք են ընդհանրապէս։

—Ըստ որում, վերջապէս, դաստիարակութիւն այն խնդիրն է՝ որ վրայ ամենէն աւելի կը խօսուի և ամենէն նուազ կը գործուի մեր ազգին մէջ, — որ այնքա՛ն բարձր փառասիրութիւններ ունի, որ վեհաժողովներ կ'երազէ և որ դեռ կանոնաւոր վարժապետական ժողով մը հաստատած չէ՛։

* * *

Մինչդեռ ազգային դաստիարակութեան նկատմամբ այնքա՛ն անփոյթ են Հայոց մէջ ժողովուրդ ու վարչութիւն, միւս կողմէն՝ վերջին ժամանակներս սկսան ազգին մէջ ծագի՛լ քանի մը հաստատութիւններ, որք կը նկրտին ի հիմանէ քանդել ազգին տունն՝ օտարացընելով, աւերելով և ապականելով բոլորովին բարոյականն և ազգային դաստիարակութիւնն. Այս հաստատութիւններն են պարահանդէսք(1), ցայգահանդէսք, ցերեկահանդէսք, ամենքն ալ անբարոյականութեան [illegible]դէսք . . .

Դուցէ ես ճգնաւոր ըլլալուս այսպէս մտածեմ. սակայն ընկերականութեան մէջ ապրող բազում անձինք ալ ինձ պէս խորհեցան ու կը խորհին յաւէտ այս գլխոյն վըրայ։ Հաստատուած է թէ հանրային պարահանդէսք ոչ առողջութեան նպաստաւոր են, ո՛չ բարոյականութեան, ո՛չ տնտեսութեան, — որպէս անցեալ օր ազգիս կըրպով բացատրեց աշխատակիցս Բ. Բէչեան։ Հանրային պարահանդէսներու վրայ կարծիքս ամփոփելով միակ խօսքի մը մէջ, կ'ըսեմ թէ չափազանց լո՛յս կայ պարահանդէսներու մէջ . . . և այդ յաւէտ կամ նուազ թափանցիկ դիմակներն արգելք չեն այդ լոյսին՝ որ անդունդներ երևան կը հանէ. Դիմակներն՝ ընդհակառակն՝ երևան կը հանեն քան թէ կը ծածկեն բարոյական անդունդներն . . . Երբ ոտքերն ո՛չ ևս կը շարժին, լեզուներն յանժամ կը սկսին շարժիլ. Հանդիսականք՝ Էմիլ Զոլայի դիւցազանց լեզուն կը խօսին պարահանդէսից մէջ. ատտ՝ մերթ ագօղեալ, մերթ ասկեզօծեալ է նոյն լեզուն, այլ մի՛շտ Էմիլ Զօլայի դիւցազանց լեզուն է. Բանաստեղծօրէն կը հայհոյեն, գըրականօրէն կը թշնամանեն, սրնգի նման ձայներ կը հանեն, այլ խօսակցութեանց նիւթն ո՛չ բանաստեղծութիւնն է, ո՛չ գրականութիւնն է, ո՛չ սրինգն ու երաժըշտութիւնն է, այլ [illegible] և անասնական հեշտութիւնն է . . .—Ներուի ինձ անգամ մ'Ասմոդէոսի ոճն ի կիր արկանել։ — Երիտասարդք և կուսանք որք՝ պարահանդէսէն վերադառնալով՝ արեգակին լուսով կը քնանան՝ Ֆրանգլինի պատուէրին համաձա՛յն, այդ կուսանք և երիտասարդք ի՛նչ անճա՛ռ երազներ արդեօք կը տեսնեն անդուսէ վերմակներու տակ ու փետուրէ բարձերու վրայ. ի՛նչ հրեշտակատեսիլ սատանաներ, ի՛նչ սատանայակերպ հրեշտակներ, ի՛նչ դրախտային կամ ի՛նչ սոդոմային վայելքներ, ի՛նչ վարդեր և ի՛նչ վարդագոյն սրունքներ, ի՛նչ ծիածաններ ի՛նչ ջրվէժներու վրայ։ Երբ զարթնու կուսանն, երբ զարթնու երիտասարդն, հեշտական երազք կը շարունակեն դեռ օրօրել և վարդաբուրե՛լ իրենց էութիւնն՝ որ սահմանակից է ցնծամո՛յն էակաց կենցաղոյն. Կը զարթնուն, և իրենց գլխոյն վերև՝ գրասեղանին կանաչ օթոցին վրայ կը գտնեն Առսէն Հուսէն՝ իր շողշողուն ոճով և իր շողշողուն պատկերներով Բաբիլոնի ու Բաբելոնեան կենցաղոյն . . . ։ Եւ միթէ կեանքն այս չէ՞ բուն . . . —

Պարահանդէսի կողմնակիցք պիտի գոչեն թէ կողմնակի հայեցողութեամբ կը դատեմ այս հաստատութիւնն, ու կը խեղաթիւրեմ իրողութիւնն, ու կ'ընդհանրացնեմ բացառութիւնն, ու կը խաբուիմ ու կը խաբեմ միամիտ հասարակութիւնն՝ երեւակայութեանս պատկերներն իբրև իրականութիւն ներկայացնելով։ Ո՛հ, ո՛չ ես այնքա՛ն անփորձ և անտեղեակ եմ, և ո՛չ այնքան միամիտ է Հայ հասարակութիւնն։ Եր երբեմն՝ ես ալ կլլած եմ հանրային պարահանդէսներուն ոսկեզօծ փոշիներն, [illegible] ոգելով մըտովի. Հայ ընկերութեան իւրաքանչիւր դասուց կենցաղն ուսումնասիրած եմ ես երբեմն, և այսօր հեռուստ կը շարունակեմ ուսումնասիրել ու ծանօթագրել ազգային ամեն դասերու ձգտումներն ու փոփոխումներն. Եւ յիս հաստատուն համոզում մը գոյացած է թէ, պէ՛տք է հսկել Հայ երիտասարդութեան վրայ, պէ՛տք է հսկել ազգային դաստիարակութեան վրայ, պէ՛տք է հսկել Հայ մանկտւոյն ուսմանց և զբօսանաց վրայ. — Զբօսնունք, այո՛, և զբօսցնենք մեր զաւակունքն. այլ այն անմեղ, այն կազդուրիչ, այն շինիչ զբօսանքներով, զորս կը պատուիրէ պատուական Պէրպէրեան, ժողովրդեան [illegible] ազգանուէր և իմաստասէր հեղինակն։

ՃԳՆԱՒՈՐ

(1) Բնաւ չեմ մտադրեր դատապարտել այն ազգասէր անձինքն, որք՝ ի նպաստ ազգային Հիւանդանոցին, Հայաստանի սովելոց և Հայաստանի կրթարանաց՝ պարահանդէսներ կազմակերպեցին։ Սակայն հանրային կարծիքն այսօր կը դատապարտէ պարահանդէսի հաստատութիւնն առողջապահական, բարոյական ու տնտեսական եռակի տեսակէտով։

բուն օգտակարութիւնը գիտութեան անտուեհամբ հաստատելով հանդերձ կը խոստովանին մէջ անոնցմով թշուառութիւնը հիմնովին բառնալն անկարելի է, և թէ մարդասիրութիւնն ու գթութիւնը կը պարտաւորին միանալ նոյն միջոցներուն հետ։ Նոր ճշմարտութիւն մը չէ այս · բայց ճշմարտութեան մը հնութիւնը զայն կրկնելու արգել մը չէ, քանի որ խոլութիւններու ամենէն սոսկալին մարդկային սրտին խլութիւնն է . . . ։

23 մայիս 1881 Բերա
ԳՐ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ (Արեւելեան Մամուլ Հոկտ.)

ՁԵՆՈՑՑ

Մեր Թղթակցին ի Կակասիա ·

Ձեր նոյեմբեր 1 թիւ նամակն ստացանք նոյեմբեր 17ին ։ Այսպէս և միւս նամակները ։ Մեր քով հազիւ 2—3 օր կ'սպասեն անոնք , — ի բաց առեալ երբ հարկ չհամարուի հրատարակել ։

Գրել պէտք նիւթոց ու ծանօթութեանց վրայ ։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ա. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՃԵՆԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

500.000 ՖՐԱՆՔ ՇԱՀԵԼԻ

Այս մեծ գումարին կը հասնի ներկայ վիճակահանութեան ամենամեծ պարգեւն, որ արծաթ դրամով պիտի հատուցուի ։ Սոյն վիճակահանութիւնն Համպուրկի (Գերմանիա) կառավարութենէն վաւերացեալ է, և պարգեւներու վճարման համար կառավարութիւնն երաշխաւորած է · ընդ ամենը 50,800 պարգեւ կը պարունակէ, որոց գինն է 11,015,425 ֆրանք և եօթն անգամ պիտի քաշուին ։ Վիճակահանութեան օրը պաշտօնապէս որոշուած են, և հետզհետէ պիտի քաշուին ։ Առաջին անգամին համար առաւելն մինչև դեկտեմբեր 14 (ըստ Լատ.) յանձնարարութիւն կընդունիմք ։ Նոյն օրը կսկսի վիճակահանութիւնը ։

Ամենէն մեծ գումարն է , ինչպէս վերը կը տեսնուի , 500.000 ֆրանք ։ Բայց սակէ, վիճակահանութիւնը կը պարունակէ նաև հետեւեալ պարգեւները · 312,500, 187,500, 125,000 , 75,000 , 62,000 ,

և շատ մը պարգեւներ

50,000 , 37,500 , 31,250 , 25,000 , 18,750 , 15,000 , 12,500 , 10,000 , 7,500 , 6,250 , 5,000 , 3,750 , 2,500 , 1,875 , 1 500 , 1,250 , 625 , 375 , 262 , 250 , 187 , 172 , 155 , 125 , ֆրանքի եւս ։

Ամենէն փոքր պարգեւն է 25 ֆրանք ։ Վիճակահանութիւնն ընդ ամենը 50,800 պարգեւ կը պարունակէ որոց գումարը կլնէ ,

11,015,425 ֆրանք

Տոմսակաց գինը որոշուած են և առաջին մասի բաժանման ամբողջական տոմսակի մը գինն է 7,50, կէս տոմսակի 3,75 և քառորդ տոմսակի 1,90 · բոլոր տոմսակները ակլութեան կինադրօշմը կը կրեն ։ Յանձնարարութեանց հետ տոմսակաց գինը սեպհականապէս պէտք է ղրկուի, որ և է երկրի դրամատան մը արժեթղթերով կամ Գերմանիոյ, Գաղղիոյ, Աւստրիոյ, Անգլիոյ վրայ փոխանակագրով կամ բոլթայով յանձնարարութեամբ ։

Յանձնարարութիւնք հասնելուն պէս, տոմսակներն իրենց տէրերուն պիտի ղրկեմք ։

Ամեն յուղարկման հետ պիտի կցեմք ձրի բոլոր քաշուած վիճակահանութեանց պաշտօնական ծրագիրը, և քաշուելէն ետքը շահող թիւերուն պաշտօնական ցուցակը պիտի ղրկեմք բոլոր տէրերուս ։ Պարգեւաց գինն անմիջապէս պիտի վճարուի կառավարութեան հսկողութեան ներքև և մեր միջոցաւ շահողին տեղը ղրկուելով ։ Մեր դրամատունը 100 տարիէ ի վեր հաստատուած ըլլալով , հարկ չկայ վստահեցնելու թէ ամեն յանձնարարութիւն ճշդիւ և փութով կը գործադրէ ։

Յանձնարարութիւնք պէտք է ուղղուին հետեւեալ հասցէով ·

ISENTHAL & Ci.

Bureau principal de Loterie
Hambourg (Allemagne)

Մեր թղթակցութիւնք եւրոպական ամեն լեզուներով կը կատարուին ։ Նամակ մը երեւելքէն Համպուրկ 180 ժամու մէջ կը հասնի ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

—o—

Նորայրի Գաղղիերէն-Հայերէն Բառարանին 79րդ թերթն հրատարակուեցաւ , յորում H գիրն սկսած է ։ Կը ծանուցուի թերթ առ թերթ գնողներուն , որ երբ H գիրն աւարտի , թերթերն պիտի վերջուին գրավաճառաց քովէն , վասն զի այնուհետեւ a—h գրերը թղթակազմ պիտի սկսին վաճառուիլ ։ Հետեւաբար կը խնդրուի յետամնացներէն որ փութան իրենց պակաս թերթերը լրացնելու ։ Դրքէն սկսեալ թերթերն ըստ առաջնոյն պիտի գտնուին գրավաճառաց քով ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ստորագրեալս՝ Գ. Մխալաքի Անտոնիատու եղբօրս հետ առևտրական յարաբերութիւն ունեցող անձանց կը յայտնեմ, որ ես անոր գործերուն մասնակցութիւն և ընկերակցութիւն բնաւ չունիմ, ոչ ալ որ և է պատասխանատուութիւն ունիմ անոր ստորագրած և ստորագրելիք մուրհակներուն և փոխանակագրերուն մասին · հետեւաբար թէ իր անուամբ և թէ Անտօնիատի եղբարց անուամբ տրուած ստորագրութիւնները չեմ ճանչեր և չեմ ընդունիր երբեք ։

ՍՈՒԹԻՐԻ ԱՆՏՕՆԻԱՏԻՍ

ԻԼԱՆ

Թըռնօվա սանճաղը տախլինտէ Լօֆճա գասապասը էհալիսինտէն Սէյիտ Հաֆըզ Հիլմի էֆէնտի իպնի Հաֆըզ իպրահիմին միւթէսարրըֆ օլտըղը սէնէտի խագանի ֆայիզլի վէ պիր ... հաղ հէճմին ... պէրատը գասապալը մէզքիւրին խոճալարնտա զայ օլտըղընտան պիր գըթա պէրատ իլմասը խուսուսը խաթտա օլընմըշ վէ մուամիլէյի ... սիւտէ մունհարրէր իւլ մըդտար ֆային վէ նումէրօլը էսհամը ճէտիտէ հիսսէյի օլտըղը գայտէն թէպէյյուն իթմիշ օլմաղլէ պու մագուլէ զայ օլան պէրաթըն էսիսէյի միւլքէնէվիյէտէ ... օլընան իսթմապոլ զապէթալէրի իլէ ... տէֆա իլան ու ... օլընտըղտան վէ քէյֆիյէթ մունհարրէրաթը ուտու միյէ իլէ վիլայաթէ իշար վիլայէթ զապէթալէրիլէ ... քէգալի իւչէր տէֆա իլան գըլընտըղտան սոնրա թարիխի իլանտան իթիպարէն ... պիր սէնէ միւտտէթինէ գատար թէվ. գըֆըլէ պու միւտտէթ զարֆընտա գայ օլան պէրաթ զուհուր իտէր իսէ գայտը թաահուր իլէ վիրիլմէսի վէ զուհուր իթմէտիկի թագտիրտէ գայտը աթիգի թէրգին իլէ միւճէտտէտէն պիր գըթա պէրաթ վիրիլմէքլէ պէրապէր միւլթէրաքքիւմ ֆայզ զինին տէֆթէրտէն թէսվիյէսի իրատէի սէնիյէ իգթիզասընտան պուլընմըշ օլմաղլէ իլանը քէյֆիյէթ իպթիտար գըլընտը ։

ՏԷՄԻՐՃԻԱՖՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ ՄԻԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ի Պոլիս Պալըք Բազար 165

Պատիւ ունիմք ծանուցանել մայրաքաղաքիս և գաւառաց ժողովրդեան թէ՝ մեր ծխախոտի Պոլսոյ գործարանն և վաճառատունն այժմ փոխադրած եմք ի Պալըքբազար Թիւ 165 Եազճըլար փողոցի դէմ ։

Մեր ծխախոտներն , որ արդէն մեծ ընդունելութիւն գտած են ամեն տեղ, այս առթիւ գոհողութիւն չպիտի խնայեմք տեսակներն աւելի եւս ազնուացնելու և գիներն միշտ չափաւոր պահելու, որոց ստուգութեանը փորձով պիտի վկայեն ազնիւ յաճախորդք և յանձնարարողք ։

ՏԷՄԻՐՃԻԱՖՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

VICHY

ՎԻՇԻ

Վարչութիւն , Փողոց 22 , Պալլոր Մոնմարթր ·

GRANDE GRILLE · — Աւշային տկարութիւնք, մարսողական ճանապարհաց հիւանդութիւնք լեարդի եւ փայծաղի, խցումն, ներքին գործարանաց խցմունք, մաղձային քար եւայլն ։

HOPITAL · — Մարսողական ճանապարհաց հիւանդութիւնք ստամոքսի ծանրութիւն, դժուարամարսութիւն, ախորժակի պակասութիւն ստամոքսի, ջղացաւ, անմարսութիւն ։

CÉLESTINS · — Երիկամանց և փամփուշտի տկարութիւնք , միզական աւազ եւ միզական քար, յօդացաւ, չաքարախտ (Տիապէթ), սպիտակուց—միզական (Ալպիւմինիւռի) ։

HAUTERIVE· —Երիկամանց եւ փամփուշտի տկարութիւնք , աւազ , քար , յօդացաւ , չաքարամիզութիւն, սպիտակուց—միզական ։

Աղբիւրին անունը պէտք է փնտռուել շիշերուն քարսիլին վրայ ։

Ամեն դեղագործաց եւ դեղավաճառաց քով կը գտնուի ։

ՄԵԾ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԼԱ ՎԸԼՈՒԹԻՆ

ՅԱՏՈՒԿ ԲՐԻՆՁԻ ՓՈՇԻ

Պատրաստեալ Պիւսմիթով , ուստի և օգտակար ներգործութիւն մ'ունի մորթի վրայ , որուն կը կպչի և չաներևնուիր , և այսպէս մանկական թարմութիւն մ'և բնական փայլունութիւն մը կուտայ երեսի գոյնին ։

Կը գտնուի Ֆէյ փարֆիւմէօրին քով փարիզ Ռիւ տըլա փէ փողոց , և այլ ամեն փարֆիւմէօրներու և վարսայարդարաց քով ։ 52—2

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 19 նոյ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 գրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ	109,2 1/8	առ Անգլ. լիր
փարիզ 3 · Ֆր.	23,20	առ Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. փոխ. գոցուեցաւ		14. 7
բացուեցաւ		14,19
կէս օրին		14,20
		Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0		,—
» Օթօման		,—
Կ. Պոլսոյ Պանքան		—,—
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0	Օսմ. լիր	,—
փոխ. 1863 (Մուրթոն) 6 0/0	Ֆր.	—,
» 1865 » 6 0/0		—,
» 1869 (Բինար) 6 0/0		—,
» 1872 (պօն ափը թրէզօր)		—,
» 1873 (Բինար) 6 0/0		—,
Ռումէլիի երկաթուղի		51,
Լաւրիում		152,
Թրամուէյ	Օսմ. լիր	380,
Թղթադրամ	»	930
Հէվալէտիզ		10,
Րէբօր		—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	109	24
Գաղղիական »	87	13
Բօլ ։	89	21
Գրիմից	51	20
Գուտային թուղթ 8 րալի 56 գրիք		
» արծաթ (նոր)	90	30
Մէճիտիէի տարբերութիւն	7	28
Վեցնոց	126	15
Հինգնոց	209	10
Հինգնոց (անկէս)	188	
Մէթալիք	204	
Պղինձ	615	

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 30 նոյեմ.

Անգլ. փօնս.	100 15/16
Օսմ. »	13 3/8
փոխ. 1865	16 1/4
» 1869	15 1/8
» 1871	72 1/4
» 1872	26 1/2
» 1873	14 1/8
» 1877	85 2/2
Պանք Օթօման	19
Ռուս. փոխ. 73ի	91 1/8
Եգիպտ. միացեալ	71 7/8
» արտօնեալ	93 1/4
Տայրա Սանիէ	71
փոխ. Ռօչիլտ	94 1/2
փոխնակագիր փարիզի վրյ	25 37

փարիզ 30 նոյեմ.

Գաղղ. փօնս. 3 0/0	115.90
» » 3 0/0	85,45
Օսմ. փօնս.	13,57 1/2
փոխ. 1865 Ֆր.	85
» 1869	73
» 1873	69,
Օսմ. Երկաթուղի	52,
Պանք Օթօման	731,25
Քրէտի Լիօնէ	832,
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	92 5/8
» » Արեւելեան	59 3/4
Իտալ. փօնս.	89 90
Եգիպտ. միացեալ	361 25
փոխնակագիր Լոնտ. վրայ	25 24

Վիէննա 30 նոյեմ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	118.95
Ռումէլիի երկաթուղի	25,

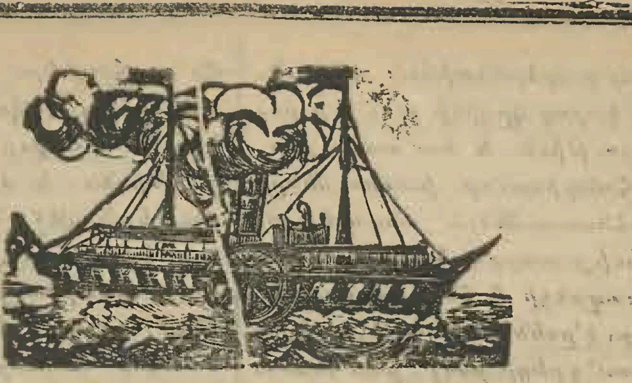

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1884 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
2 45	Ենիմահալլէէն Մէզարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա. Ենիքէօյ (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի և ժամ 2 3ինին պիտի մեկնի.)	32
2 45	Ենիքէօյ. Ստէնիա. Էմիրկ. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.	19
3 15	Ռ. և Ա. Գավաք Ենիմահալլէ Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ. Թարապ. Ենիքէ. (Ուրբ. օրերը Ստէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք)	33
4 15	Ենիքէօյ Ստէն. Էմիրկ. Պօյաճըքէօյ, Ռ. Հիսար, Պէպէք (Բացի ուրբաթէ ։)	22
5	Ենիմահ. Մէզր. Պէօյիւքտ. Թարպ. Ենիքէ. Ստէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ ·	28
6 30	Ենիմահալլէ. Պէօյիւքտ. Թարապիա. Պէյքօզ Բաշպ. Ենիք. Էմիրկ. Գանլըճա. Ռ. և Ա. Հիսար. Գանտ. Արնավուտքէօյ, Չէնկէլք. Պէյլէր. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար ։	4
8	Ա. և Ռ. Գավաք · Ենիմահալէ. Մէզարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Ենիքէօյ. Էմիրկէն. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Ստէնեա ։	33
10	Մէզարպուրնուէն. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Ռ. Հիսար Արնավուտքէօյ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ ։	22

Արնաւուտ եզերէն

2 15	Արնավ. Գուզկ. Պէշիկթաշ —Բացի ուրբաթէ ։	22
2 30	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ	28
3	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ	2
3 30	Պէպէք, Արնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ ։	25
4 15	Արնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	32
4 45	Պէպէք, Արնավ · Գուր. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ,	19
5 30	Արնավուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք, Պէշիկ. Գապաթաշ	23
10 45	Ռ. Հիսարէն ուղղակի կամուրջ	19

Ասիական եզերք

2 30	Արնավուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ ։	4
2 45	Պէյքօզ, Բաշապահճէ, Ռ. Փ. Մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի ժամ 3,20ին Գանտ. շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.—Ուրբ. օրերը Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Գուզկ.	21
3 20	Արնավ. Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիկթաշ—Բացի ուրբաթէ	23
3 45	Պէօյիւքտ. Թարպ. Պէյքօզ, Բաշպահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտ. —ժամ 4 3/4ին Գանտիլլի շոգենաւին պիտի հաղորդակցի (Ուրբ. օրերը Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիկթաշ .)	17
4 45	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.—Բացի ուրբաթէ	21
5 30	Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. (Բացի ուրբաթէ)	2
8 45	Պէօյիւքտ. Պէյքօզ , Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիք. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ. Գուզկունճ. Իւսկիւտար. (Ուրբաթ օրերը Ռ. Փ. Մահ. հանդիպելով)	25
10	Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.	28

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
3 30	Գապաթաշ. Իւսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլճ. Էմիրկէն, Ենիք. Բաշապ. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւք. Ենիմահ.	4
3 15	Պէշիկ. Օրթաքէօյ, Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկէն, Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտէրէ, Ենիմահ.	28
5 15	Գապ Պէշիկ · Օրթաք · Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկէն. Ստէն. Ենիք. Պէյքօզ, Թար. Պէօյէք. Մէզարպ. Ենիմահալլէ. Գավագլար ։	33
6 45	Իւսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյ. Չէնկէլքէօյ, Արնավուտքէօյ, Գանտ. Ռ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկ. Ենիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտ ։	25
8 30	Պէշիկ · Օրթաք. Արնավուտք. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկէն, Ենիք. Թարապեա. Պէօյիւքտէրէ, Մէզարպուրնու.	22
10 30	Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ստէն. Ենիք. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզ. Ենիմահ.	32
11 15	Ենիք. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմահ.	33
11 35	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ Ստէն. Ենիքէօյ.	19

Արնաւուտ եզք

3 45	Ուղղակի Արնավ.	25
4	Պէշիք. Օրթաք. Գուր. Արնավուտքէօյ , Պէպէք	19
4 45	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնավ.	23
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար — Վոսփորի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Ռ. Հիսար.	19
10 40	Գապաթաշ, Պէշիկ Օրթաք. Գուրուչ. Արնավուտ. (Բաց ի ուրբաթէ)	2
11 10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք (Ուրբ. օրերը ժամ 11ին .)— Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Պէպէք	25
11 40	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ.	28
12	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	4

Ասիական եզերք

3	Իւսկիւտ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ենիք. (Ուրբաթ օրերը ժամ 4ին Ռ. Փ. Մահ. Բաշապահճէ, Պէյքօզ ալ Ենիք. չհանդիպելով ։)	22
4	Գուզկ. Պէյլ. Գանտիլլի—Բացի ուրբաթէ	21
4 30	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկէլք. Վանիք. — Բացի ուրբաթէ	2
9 45	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ · Վանիք. (Գավաքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	28
10 15	Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Բաշապ. Պէյքօզ, Մէզարպ. Գավաք ։	17
11	Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Արնվ.—Բացի ուրբաթէ. (Պէյքօզի շոգենաւին պիտի հաղորդակցի ի Գանտիլլի)	23
11 20	Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Ռ. Փաշա Մահ. Բաշապ. Պէյքօզ—Ուրբաթ ժամ 11ին Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. հանդիպելով)	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավ.	23